

R 36/1129 / V
PROCOPE & HORNBERG

000135

Valtion vakuusrahasto
Lakimies Heikki Koponen
Fabianinkatu 8

Helsinki 15.12.1993

00130 HELSINKI

V I E D Ä Ä N

Viitteemme: IP 17182

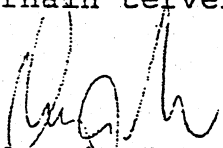
ERITYISTARKASTUS/HELSINGIN SUOMALAINEN SÄÄSTÖPANKKI (HSSp)

Oheisena lähetän otsikkoasiassa toimistossamme laaditun muistion liitteineen.

Käytettävissämme olleesta lyhyestä ajasta johtuen muistiossa esitetyt kannanotot perustuvat pääasiassa erityistarkastuskertomuksessa esitettyyn. Lisäksi olen haastatellut mm. aluejohtaja Leo Latvasta ja HSSp:n hallituksen varapuheenjohtajaa, laamanni Martti Ikosta, joilta olen saanut taustatietoa ja selvitystä pankin hallituksen ja johdon toimista.

Mahdollisten lisäselvitysten osalta pyydän ottamaan yhteyden joko minuun tai asianajaja Johan Heikfolkiin.

Parhain terveisin

(Ilmari Pöyhönen)

LIITTEET

TIEDOKSI:

KHT Susanne Stenfors, Oy Arthur Andersen & Co. Ab,
Kansakoulukuja 1 A, 00100 Helsinki

311/ip

PROCOPE&HORNBERG ASIANAJOTOIMISTO OY

Toimisto

Katuosoite

Postiosoite

Puhelin

Teletax

HELSINKI

Mannerheimintie 20 B

00101 HELSINKI, PL 1077

90-694 4466

90-694 8651

TAMPERE

Hämeenkatu 12 A

33100 TAMPERE

931-214 5800

921-214 8078

KUOPIO

Haapaniemenkatu 30

70110 KUOPIO

971-261 1822

971-262 2426

LONTOO

Burne House

LONDON WC1V 6LS

071-831 0292

071-831 9074

88/89 High Holborn

MUISTIO

Helsinki 15.12.1993

ERITYISTARKASTUS/HELSINGIN SUOMALAINEN SÄÄSTÖPANKKI

Suomen Säästöpankki-SSP Oy ja Valtion vakuusrahasto ovat pyytäneet toimistoltamme alustavaa lausuntoa siitä, voivatko Tilintarkastustoimisto Oy Arthur Andersen & Co. Ab:n laatimassa erityistilintarkastuskertomuksessa kuvatut seikat aiheuttaa säästöpankkilain (SPL) 127 §:n (vanhan lain 113 §:n) vahingonkorvausvastuun tai täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön.

Lausunnon antamista varten olemme saaneet käyttöömmä Tilintarkastustoimisto Oy Arthur Andersen & Co. Ab:n laatiman muistion Helsingin Suomalaisen Säästöpankin (HSSp) erityistarkastuksen yhteydessä tehdyistä, pankin antolainauksista koskevista havainnoista liitteineen. Lisäksi olemme tutustuneet HSSp:n isäntien varsinaisten kevätkokouksien 25.3.1991 ja 27.4.1992 sekä isäntien ylimääräisen kokouksen 25.8.1992 pöytäkirjoihin liitteineen (mm. tilinpäätökset, hallituksen toimintakertomukset, tilintarkastuskertomukset ja OTT Eero Routamon lausunto 14.7.1992).

Käytössämme olleen aineiston perusteella esitämme alustavana arvionamme seuraavaa:

1. Tarkastushavainnoista

Erityistarkastuskertomus osoittaa, että HSSp:n antolainaustoimintaan on liittynyt huolimattomuutta. Pankin sisäinen tarkastus ja Säästöpankkitarkastus ovat pankin toimitusjohtajalle osoittamissaan raporteissa huomauttaneet toistuvasti antolainauksen puutteista, ohjeiden vastaisesta toiminnasta ja riskinotosta. Kokonaisuutena arvioiden pankin luotonanto on tarkastuskertomuksen mukaan ollut hallitsematonta eikä luottopäätöksiin sisältyviä riskejä ole tiedostettu. Erityistarkastuskertomuksessa esitetyn perusteella näyttäisikin siltä, että pankin johto ei ole riittävästi seurannut ja valvonut suuria asiakaskokonaisuuksia ja konttorien toimintaa.

2. Luotonantovaltuuksista

Säästöpankkilain ja pankin sääntöjen mukaan pankin hallitus vastaa ensisijaisesti pankin toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Säästöpankkilaki ja pankin säännöt ovat kuitenkin mahdollistaneet hallituksen toimivaltaan kuuluneiden tehtävien (ja siten myös niihin liittyvän vastuun) siirtämisen pankin valtuutetuille, jotka voidaan juridisesti rinnastaa pankin hallitukseen.

Pankin hallitus on vahvistanut luotonantovaltuudet, joiden mukaisesti antolainaukseen liittyvät tehtävät on siirretty myönnettyjen luotonantovaltuuksien puitteissa toimitusjohtajalle/luottoryhmälle, johtajille ja aluejohtajille, konttorinjohtajille ja rahoituspäälliköille sekä nimetyille rahoitusneuvottelijoille. Siltä osin, kuin luottopäätöksiä ovat tehneet pankin valtuutetut (luottoryhmä/johtajat ja aluejohtajat/konttorinjohtajat), vastuu tehdyistä päätöksistä on valtuutetuilla. Hallitukselle ja toimitusjohtajalle on tältä osin jäänyt vain ns. yleinen valvontavelvollisuus, jonka laiminlyöminen sinänsä saattaa muodostaa perusteen vahingonkorvausvelvollisuudelle.

Pankin hallitus ja sen jäsenet voivat kuitenkin mahdollisessa oikeudenkäynnissä vedota siihen, että heillä ei luottamusmiehinä ollut päivittäistä ja säännöllistä yhteyttä pankin toimivaan johtoon ja että hallituksen toimesta käynnistettiin tarpeelliset toimenpiteet, kun luottoriskit lopullisesti vuodenvaihteessa 1990-1991 alkoivat selvitä. Hallituksen saatua tilintarkastajilta pyytämänsä selvityksen pankin luottotappioriskeistä (20.3.1991) päätettiin mm. toimitusjohtajan vaihtamisesta. Tarkastuskertomuksesta käy ilmi myös, että luotonantovaltuuksia on tarkistettu (lokakuu 1990/lokakuu 1991) ja että pankin asiakaskohtaista riskiraportointijärjestelmää on kehitetty.

3. Myönnetystä vastuuvapaudesta

Pankin hallitukselle, valtuutetuille ja toimitusjohtajalle on myönnetty vastuuvapaus vuosilta 1990 ja 1991. Pankin tilintarkastajat esittivät tilintarkastuskertomuksessaan vuodelta 1991, että 30.4.1991 eronneelle toimitusjohtajalta [REDACTED] evätään vastuuvapaus "valinta-, toimeenpano- ja valvontatuottamusten vuoksi". Vastuuvapaus kuitenkin myönnettiin selvitysten jälkeen isäntien ylimääräisessä kokouksessa 25.8.1992.

Vastuuvapaus merkitsee lähtökohtaisesti sitä, että isäntien kokous (tai Suomen Säästöpankki-SSP Oy:n

0001,38

yhtiökokous) ei voi enää vastuuvapauden myöntämisen jälkeen nostaa korvauskannetta siltä osin kuin asia (ts. asianomaisen henkilön vahinkoa aiheuttanut menettely ja syntynyt vahinko) on ollut isäntien kokouksen tiedossa vastuuvapaudesta päätettäessä (SPL 131 §:n 2 mom.). Vanhassa säästöpankkilaisissa vastuuvapauden myöntämisen merkitystä ei ollut määritelty. Siten on myös mahdollista, että isäntien kokouksen tietoisuus rinnastetaan tilintarkastajien tietoisuuteen (vrt. osuuskuntalain 97 §:n 3 mom.).

Isäntien kokousten pöytäkirjoista ja niiden liitteistä käy ilmi, että isännistön tiedossa oli vastuuvapaudesta päätettäessä pankin toiminnan tappiollisuus ja siihen johtaneet syyt (poikkeuksellisen suuret luottotappiot ja ns. järjestämättömien/0-korkoisten luottojen korkojen kertymättömyys). Isäntien kokouksessa 20.3.1991 oli myös käsillä valvontatilintarkastuskertomus vuodelta 1990, jossa tilintarkastajat ovat huomauttaneet pankin antolainaustoiminnan huolimattomuudesta. Erityistarkastuskertomuksessa ei ole tässä suhteessa tuotu olennaisesti uutta selvitystä. Myös pankin entinen toimitusjohtaja [REDACTED] voinee vedota siihen, että erityistarkastuskertomuksessa ei hänen osaltaan ole tullut esiin mitään sellaista, joka ei olisi ollut isäntien kokouksen tiedossa vastuuvapaudesta vuodelta 1991 päätettäessä.

4. Alustava oikeudellinen arviointi

Edellä sanotun perusteella toteamme, että erityistarkastuskertomuksen mukaan HSSp:n antolainaustoiminta on ollut huolimaton eikä pankin johto ilmeisestikään ole riittävästi seurannut ja valvonut suuria asiakaskokonaisuuksia ja konttorien toimintaa.

Sen vuoksi, että

- (1) vastuuvapaukselle kuitenkin on isäntien kokouksissa myönnetty vastuuvapaus tarkastuksen kohteina olevilta vuosilta ja kun
- (2) isäntien kokoukselle on vastuuvapaudesta päätettäessä annettu oikea tieto pankin luottotappioista, luottoriskeistä ja antolainaustoiminnan huolimattomuudesta eikä
- (3) erityistarkastuskertomuksessa tässä suhteessa ilmene mitään olennaisesti uutta, ja kun
- (4) kenenkään vastuuvapauksen ei ole edes väitetty hyötynneen pankin luotonannosta,

tarkastuskertomuksessa esitetyn perusteella ei, ottaen huomioon SPL 131 §:n 2 momentin määräys vastuuvapauden myöntämisen merkityksestä, näyttäisi olevan perusteita SPL 127 §:ssä (vanhan lain 113 §:ssä) tarkoitettun

vahingonkorvauskanteen nostamiselle pankin hallitusta, valtuutettuja ja toimitusjohtajaa vastaan.

Erään luottokokonaisuuden [REDACTED] hoidossa ilmenneiden väärinkäytösten johdosta pankki on jo ryhtynyt oheisen selvityksen mukaisesti toimenpiteisiin (liite).

(Ilmari Pöyhönen)
asianajaja, Espoo

(Johan Heikfolk)
asianajaja, Helsinki